

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1990
FORFATTER:	Frovin Jørgensen
TITEL:	En konfirmation i 1803.
KORT RESUME:	Strid om rangfølgen på kirkegulvet hos kapellan L. Lublau i Sct. Nicolai Kirke i Kolding.

En konfirmation i 1803

Af Frovin Jørgensen

Indskrivningen af de konfirmander, som skulle konfirmeres Michelsdag den 29. september 1803 i Sct. Nicolai kirke i Kolding, var til ende, og kapellanen, L. Lublau, som skulle forestå undervisningen i stedet for den gamle og svagelige provst Volquartz, sad og overvejede listen over børnene. Den skulle nemlig være i overensstemmelse med rangforordningen.

Der var navnlig to af pigerne, som han var usikker på. Det var jomfru Cathrine Bruun, en steddatter af kancelliråd Diechmann, der var blevet gift med moderen, enke efter rådmand Bruun, og en datter af ritmester L.E. v. Petersen ved de holstenske Kyradserer, som lå i Kolding. Eylerike, hed hun.

Kapellanen var usikker på, hvem af de to piger, der skulle sidde øverst.

En kancelliråd rangerede over en ritmester i rangforordningen, men hvorledes med hans steddatter? Hun fulgte ikke stedfaderens rang, sagde nogle, og så skulle ritmesterens datter sidde over kancellirådens steddatter.

Andre mente, det var forkert, og derfor forhørte kapellanen sig hos kloge folk i København, og der var man tilbøjelig til at mene, at steddatteren fulgte stedfaderens rang. Man kendte nemlig et eksempel på, at en fornem mand havde taget en borgerlig enke til ægte, og hun havde 2 døtre, som altså blev den fornemme mands stedbørn. Hver gang han og hans kone var blevet budt til taffel hos kongen, var døtrene blevet budt med. Det måtte være bevis på, at steddøtrene fulgte stedfaderens rang.

Hermed var kapellanen beroliget og satte kancelli-

rådens Cathrine øverst og derefter Eylerike. Nummer 3 var kaptajninde v.d. Bergs datter, derefter en datter af rådmand Abel, kontrolleur Schmidts datter, en skipperdatter, en bagerdatter o.s.v., ialt 13 piger.

Efter at overhøringen var begyndt, hørte kapellanen om enkelte mishagsytringer mand og mand imellem, men dem tog han intet hensyn til. Bysnak måtte ikke indvirke på en embedsmands beslutninger. Men en dag fik kapellanen brev fra ritmester L.E. v. Petersen, dateret 16. juni 1803.

Da ritmesteren havde for megen agtelse for hr. kapellanens tænkemåde til at tro, at han ikke skulle have uimodsigelige grunde til enhver af sine handlinger, havde det været ham meget ubehageligt at erfare, at hr. kapellanen »havde fundet for godt at betage min datter Eylerike den plads, som hende med rette tilkommer ved at sætte hende neden for jomfru Bruun«, og han ville gerne vide, om hun var fundet for »uoplært« i hendes kristendom til at blive konfirmeret. »Jeg nødsages derfor, da det er enhver fars pligt at sikre sine børn mod al ufortjent ringeagt, at anmode Deres Velærværdighed om, enten for eftertiden at sætte hende øverst, som er det hende med ret tilkommende sted, eller skriftlig underrette mig, om De finder hende udelig til at antages til konfirmation«.

Ritmesteren ville da lade hende eksaminere af en anden præst.

Da ritmesteren dagen efter med sit regiment skulle afgå til øvelse i Holsten, gjorde han den 17. ds. følgende notits til brevet: »Min pligt byder mig at forlade hus og familie, så jeg vil ikke se udfaldet af omskrevne,

men beder Dem handle som en retskaffen mand«.

Denne skrivelse gjorde kapellanen meget ondt, for han havde ofte søgt at overbevise børnene om, »at sand menneskeværd ikke afhænger af rang og tilfælde, men at enhver, som gør ret og frygter Gud, er ham behagelig«.

Imidlertid måtte kapellanen efter nogen tid kritisere jomfru Bruun, fordi hun ikke passede sit arbejde, og da det ikke hjalp, straffede han hende ved at flytte hende en plads ned, med den offentlige anmærkning, at hun ikke fik sin forrige plads igen, før hun viste mere flid.

Herefter skete der to ting. Den 4. juli fik kapellanen et brev fra kancelliråd Diechmann. Han var meget fortrønet. Kapellanen havde taget mere hensyn til barnets kundskaber end faderens rang, men da kapellanen var gået ind på at undervise Cathrine, ville han anmode ham om at undervise hende således, at hun kunne beholde sin plads, ellers skulle hun konfirmeres et andet sted.

Nu kom kapellanen i vanskeligheder til begge sider, og hvad skulle han så gøre? »Jeg så her en strid, som ikke alene var højst ubehagelig for mig, men virkelig for ærgerlig, for den kunne ikke bilægges«, skriver han.

Men til alt held blev jomfru Bruun flittig igen og kunne rykkes op på sin gamle plads som nummer et, men derved gled Eyrelike igen ned som nummer to, og så stod kapellanen der med det andet problem, som tilmed blev forstærket.

Der skete nemlig det, at ritmester v. Petersen blev forfremmet til major og nu rangerede over både kancelliråd og steddatter, men det vidste kapellanen ikke endnu. Han sad i Kolding og spekulerede over, hvorledes han skulle takle ritmesteren.

Så kom han i tanke om, at general-superintendent Adler, da han i sin tid var præst ved den tyske kirke i København, var kommet om ved rang-problemet ved

at lade børnene trække lod om pladserne, og hans efterfølger havde syntes, at ordningen var så god, at han også brugte den.

Det ville kapellanen prøve. Børnene var jo alle lige i både kundskaber og flid, »og den gyldne sandhed var, at over for Gud var vi også alle lige, hans dom over os ville ikke blive bestemt efter vor rang i det menneskelige selskab, men efter vor dyd og handlemåde«, skriver han. Det var første gang, kapellanen var blevet kritiseret, og han var interesseret i, at det også blev den sidste. »Vort kald tåler ingen skygge, når vi skal virke til menneskeheld, som vi bør«.

Han blev hurtigt klogere, for nede i Holsten sad v. Petersen, nyudnævnt major, og en dag fik han brev om, hvad der var hændt i Kolding, og han blev harm. Nu skulle der ske noget. Han ville klage til biskoppen, og det gjorde han den 29. juli.

Først forklarede han sagens gang, set med hans øjne, og fortsatte: »Af mig ubekendte årsager er min datter sat neden for jomfru Bruun, skønt ingen rangforordning giver steddatteren rang efter stedfaderen. Det må hr. Lublau også selv have syntes, for af egen drift satte han min datter øverst, som det tilkommer hende, men nogen tid derefter faldt det ham atter ind at sætte jomfru Bruun øverst, og først da fandt jeg min datter ret fornærmet. Hr. Lublau ville egenmægtig spille gæk med al ret og god orden. Jeg tilskrev ham derfor og gjorde ham forestillinger i denne henseende og fordrede, at han enten skulle sætte min datter øverst, som det tilkom hende, eller skriftlig deklarerer, om hun var uduelig til at konfirmeres til denne Michelsdag, da jeg så ville lade hende af en anden præst eksaminere. Da han nu ikke ville gøre det første og ikke kunne deklarerer det andet, og da min datter er således lært i kristendom og moralitet, at jeg kan underkaste hende Deres Højærværdigheds egen eksamination, så behagede det ham ikke at værdige mig svar på mit brev men lod det forblive, som det var, at jomfru Bruun stod øverst«. At ritmesteren var blevet forfrem-

met, havde ikke generet kapellanen. Ritmesteren fortsætter: »Men for alligevel ikke at lade mig ske min ret ville hr. Lublau hellere hyppede fornærmelse på fornærmelse og holdt derfor på et lige så forargeligt som under al kritik værende indfald, nemlig at sætte pigerne, ikke drengene, på spil, da han pålagde dem at trække lod om deres pladser, hvorved fædrenes rang og egen duelighed blev agtet for intet«. Rækkefølgen var nu blevet:

1. en bagerdatter
2. kontrollør Schmidts datter
3. Eyerike
6. jomfru Bruun
13. fru kaptajninde v.d. Bergs datter.

Kancelliråd Diechmann havde herefter ladet sin steddatter konfirmere andetsteds.

Det ville den nyudnævnte major ikke. Han fordrede sin ret, og truede kapellanen med at »andrage hans forurettelser på behørigt sted«.

Den 13. august havde kapellanen tygget færdig på, hvad han ville svare biskoppen og skrev: »Jeg er blevet anklaget. Det ville gøre mig ondt, hvis jeg ikke troede på min uskyldighed«. Det er fredens, kærlighedens og enighedens bud, vi forkynder, og hvis vi ikke selv øve dette bud, hvad er vi da andet end lejesvende«. Hvad derefter skete, foreligger ikke, men 27. august skrev kapellanen: »For at gøre en ende på denne forargelige strid ... meddeler jeg hermed, at jeg på konfirmationsdagen vil lade børnene stå efter deres forældres rang på kirkegulvet, når de ikke ved dovenskab gør sig uværdige til samme«.

Kilder

Korrespondancen findes i Viborg Landssarkiv: Ribe bispearkiv: Uregistreret korrespondance ang. Brusk Herred 1790-1812 (C 4-21).